

Møte for lukkede dører, Stortinget 27. mai 1915

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 27. mai 1915 kl. 17.30.

Præsident: Løvland.

Dagsorden:

1. Indstilling fra budgetkomiteen om bevilgning til forberedende arbeider til opprettelse av et veirvarselsystem for de nordlige landsdele (tillæg til indst. S. XXI).

11. Referat.

End videre forelaa følgende tillægs-dagsorden:

1. Utkast til tillæg II til arbeidsplan for storting og odelsting 1915.
2. Referat.

Præsidenten gjev den raad, at møtet vert halde for stengde dører inntil vidare, soleis som det er meldt representantarne skriftlegt, og at som vanlegt medlemmar av regjeringi og funktionærar ved stortingskontoret og betjentar etter reglementet fær lov til aa koma inn i salen.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Utanriksminister Ihlen hev ordet til aa gjeva melding um stillingi.

Statsraad Ihlen: Siden stortinget sist var sammen, har rammen for den europeiske krig faat endnu en utvidelse, idet den sjette stormagt, Italien, nu har kastet sig ind i krigen. Den norske regjering fik igaar melding fra den østerrikske gesandt, som er bosat i Kjøbenhavn, om at Østerrike var kommet paa krigsfot med Italien, og idag har vi gjennom den italienske minister her i byen faat fra den italienske regjering en lang begrundelse av, hvorfor Italien har maattet gjøre dette. Konklusjonen er altsaa, at Italien har fundet sig nødsaget til at gaa i krig med Østerrike. Nu er det selvfølgelig vort haab, at denne utvidelse av krigen ikke skal faa nogen indflydelse paa Norges stilling. Som det er stortingets medlemmer bekjendt, har den norske regjering ved erklæringer av den 1ste og den 4de august uttalt, at Norge under den paagaende krig vil holde sig absolut nøytralt, og det er selvfølgelig den norske regjerings mening fremdeles at gjøre det. Herrerne vil erindre, at vi den 8de august ifjor sluttet en avtale med Sverige angaaende vort nøytralitetsforhold og vor gjensidige stilling. Utover høsten var der jo stadig samarbeide mellom den svenske,

den norske og tildels ogsaa den danske regjering. Bl.a. sendte de tre regjeringer under den 13de november likelydende noter til de fire krigførende stormagter, idet vi protesterte mot forskjellige foreteelser, som vi fandt uberettigede. Saa hadde vi derefter møtet i Malmø den 18de og 19de december, hvor forskjellige spørsmaal blev diskutert og forskjellige avtaler truffet om den behandling, man vilde underkaste de spørsmaal, som kunde reise sig specielt under den økonomiske krig. Dette har helt ut, og uten at der er lagt skjul paa nogetting, været forelagt stortinget. Ogsaa efter den tid har Norge, Sverige og Danmark arbeidet sammen. Jeg peker paa, at vi i sin tid sendte noter samlet til Berlin, og vi sendte ogsaa til Paris og London. Det var efter de forskjellige bestemmelser, som blev tatt dels fra tysk og dels fra engelsk side. Endvidere har vi hatt forskjellige konferanser, som har behandlet spørsmaal vedkommende krigen paa forskjellige omraader. Saaledes hadde vi den skandinaviske fragtkonferance i Gøteborg. Her i Kristiania holdtes minekonferancen angaaende spørsmålet om, hvorledes man skulde stille sig likeoverfor det store antal miner, som fløt rundt vore kyster, og vi traf avtale om, hvorledes vi sammen kunde arbeide for at gjøre den fare saa liten som mulig. Endvidere hadde vi en skandinavisk konferance om konvoy i Kjøbenhavn. Det spørsmaal var kommet op om at konvoyere handelsskibe; det var kommet op paa konferancen i Kjøbenhavn. Og senere har vi arbeidet sammen. I de nu forløbne maaneder April og Mai har der ogsaa været forhandlinger mellem alle tre lande om, hvorledes vi skulde optræde specielt vis a vis England, og saa sent som 17de Mai er vi blit enig om at arbeide sammen paa et specielt punkt. Der har altsaa ikke været nogensomhelst forandring i det gode forhold, som har været mellem disse tre regjeringer, og det samarbeide, som hele tiden har paagaat. Nu er det mig bekjendt, at Englands, Frankriges og Ruslands ministre i Stockholm nylig overfor den svenske utenriksminister har uttalt paa vegne av sine regjeringer, at disse fremdeles er villig til at garantere Sveriges integritet og nøitralitet, forutsat at Sverige holdt sig nøitralt. Jeg maa her peke paa, at i august maaned kom repræsentanter for de fire krigførende stormagter, Rusland, England, Frankrige og Tyskland til mig i utenriksdepartementet - ikke samlet, men én og én kom de, de tre, den russiske, den engelske og den franske kom naturligvis efter avtale, de vidste om hinanden, men de kom én for én - og spurgte om, hvorledes meningen var med Norges nøitralitetserklæringer, om det var meningen, at Norge vilde forsvare sin integritet. Hertil svaret jeg naturligvis, at det var vor mening at forsvare vor nøitralitet med de midler, som stod til vor raadighet, hvorefter de hver for sig erklæret, at da vilde ogsaa disse landes regjeringer gjøre, hvad de kunde for at garantere vor nøitralitet og uavhengighet. De tre nævnte lande brukte omtrent de samme uttryk. Ogsaa den tyske minister kom og uttalte, at ogsaa fra tysk side kunde vi

paaregne det samme. Lignende uttalelser fandt dengang sted i Stockholm likeoverfor den svenske utenriksminister, og det er disse erklæringer, som disse tre landes repræsentanter nu samlet har gjentat likeoverfor utenriksminister Wallenberg. Wallenberg kunde da med god grund spørge, om det var nogen grund til at gjenta disse erklæringer. Der er et par ting, som disse fremmede magter har heftet sig ved. Der blev av den svenske konge for nogen tid siden i Gøteborg holdt en tale, efter min mening en korrekt og værdig tale, men i den paapekes, at der fremdeles er farer for Sverige, og at disse farer kan bli større. I den anledning ønsket disse tre stormagter at uttale, at fra deres side er der ingen fare likeoverfor Sverige. Saa har man ogsaa heftet sig ved, at der fra svensk side i Rom er gjort en henstilling om, at Italien ikke maatte gaa i krigen. Det er naturligvis saa, at naar ogsaa Italien gaar i krigen, saa blir den utvei til tilførsel og utførsel, som Tyskland og Østerrige hittil har hat sydover, fuldstændig stoppet, og derfor kan vi tænke os, at kravet om transit nordover blir end større, naar Italien gaar i krig. Da disse 3 ministre var hos minister Wallenberg, saa gav han dem imidlertid de mest uforbeholdne erklæringer om, at det er Sveriges mening at holde sig helt ut neutralt i den situation, som nu foreligger. Jeg kan oplyse, at disse 3 lande, England, Frankrig og Ruslands ministre her i byen har ogsaa latt mig forstaa, at hvis Norge ønsket den slags fornyede erklæringer, saa er disse magter villige til at avgi dem. Men jeg har fundet det ganske overflødig. Vi har faat de erklæringer engang, og jeg synes ikke, det er nødvendig at faa dem flere gange. Jeg kan tilføie, at ministrene har erklæret sig enige i min opfatning. De syntes, den var rigtig. Jeg kan ogsaa oplyse, at paa samme maate som disse 3 ministre er kommet til mig her i Kristiania, er de samme 3 stormagters ministre kommet til den danske minister Scavenius og har sagt ham det samme. Jeg har gjerne ønsket, at stortingets medlemmer kjendte dette. Det er naturligvis ting av ganske konfidentiel natur. Men jeg trodde, det var rigtig, at stortingets medlemmer kjendte det, især da der har gaat forskjellige rygter, som ikke har været av det gode. Det er en ting, som har vakt megen opsigt i det sidste, og det er den torpedering, som har fundet sted nu desværre av flere av vore skibe. Jeg har ikke fra én side men fra mange sider faat det spørmaal: Er det Tysklands mening at skrømme os for at avbryte den forbindelse, som der nu er mellem England og Norge? - en forbindelse, som naturligvis har den største fordel for Norge men ogsaa en meget stor fordel for England. Den første store dampbaat, som blev torpedert, var jo "Belridge", og jeg har i sin tid meddelt her i tinget, hvad Tyskland sa dengang. Det sa, at av de rapporter, som forelaa fra undervandsbaaterne, fremgik det ikke, at nogen av dem skulde ha skudt "Belridge", men det bad om at faa sig tilsendt det bevismateriale, som den norske regjering hadde, og som tydet paa, at det skulde været en tysk

undervandsbaat og der tilføiedes at hvis det viste sig at være en tysk undervandsbaat, var de villig til at gjøre undskyldning og betale erstatning. Hvis den tyske og norske regjering kom til at ha motsatte opfatninger av dette spørsmaal, var de villig til at voldgi saken efter de bestemmelser, som er vedtat for den slags voldgift. Vi har senere sendt vore dokumenter og vort bevismateriale til Tyskland, men vi har endnu ikke faat nogen meddelelse om, hvilket resultat de er kommet til dernede. Saa var det et skib, "America", som blev torpedert. Derom skriver minister Ditten den 12te mai: "Under et besøk, som jeg idag avla hos chefen for admiralstaben, hr. admiral Benhcke, uttalte denne, at han ikke kunde anta, at skibet var blit torpedert av en tysk undervandsbaat, da der efter de foreliggende opplysninger ikke har været nogen saadan baat i nærheten av det sted, hvor eksplosionen skedde, paa en omkreds av 80 sjømil. Imidlertid gik det sent med at motta beretningerne fra undervandsbaaterne, saa nogen aldeles bestemt uttalelse kunde han ikke avgi. Som et moment, der talte for torpedering, hadde han fæstet sig ved de opplysninger, som var fremkommet under sjøforklaringen om, at skibet var blit rammet i agterskibet, og om skibets form. Men disse hindrede ikke ganske, at det kunde være en drivmine, som bar skylden, hvorvel det kunde se mindre sandsynlig ut."

Det var altsaa "America". Saa har vi "Minerva" og "Iris". Det er jo ganske nyt. Stortingets medlemmer vet, hvad der er hændt. "Minerva" er jo, saavidt vi kan se, torpedert. Søforklaring holdes, og vi vil faa den ind hurtigst mulig. Straks utenriksdepartementet fik meddelelse om, at "Minerva" var torpedert og at der var skudt paa "Iris", telegraferede vi naturligvis til Tyskland til minister Ditten og bad ham meddele det til utenriksdepartementet i Berlin og bad, at de der straks vilde anstille undersøkelser, og vi fik igaar telegram fra minister Ditten, hvori han telegraferer angaaende "Iris" og "Minerva": "Undersøkelse indledes straks. Utenriksdepartementet tviler meget paa, at dette er gjort av en tysk torpedo, da stridskræfterne paa søen har streng ordre til ikke at angripe noget neutralt skib". Vi faar nu se resultatet av søforklaringen og sende det til Berlin og se, hvad de da kan komme til at si. Jeg vil ogsaa gjøre oppmerksom paa, at vi under 7de mai fik en note fra den herværende tyske minister, hvor det meddeles, at det er engang hændt, at man har tat feil, at en undervandsbaat trodde, at et neutralt skib tilhørte en krigførende nation, og derfor henstiller den tyske regjering indtrængende, at de neutrale skibe, som gaar paa disse farlige farvande, har tydelige kjendemerker for at vise sin neutralitet, og specielt at de i god tid sørger for tilstrækkelig belysning. Naar man legger disse forskjellige meddelelser her sammen, saa ser man jo det, at den tyske regjering hævder, at det er ikke dens mening at skyte vore skibe. Dette er de skibe altsaa, som ikke har hat krigskontrabande. Det spørsmaal skal jeg ikke nu

berøre - for det er et andet - om de da har lov til at kapre skibe og skyte dem isenk, det er noget andet; men hvad disse skibe, jeg her har nævnt angaar, saa maa man jo gaa ut fra efter de oplysninger, som foreligger, at de uten videre er torpedert, f.eks. "Minerva", uten varsel skutt ned, og det fremstilles saaledes fra tysk, officiel side, at det har ikke været deres mening at gjøre det. Vi faar altsaa vente, til vi faar nærmere oplysninger og ser, hvad den tyske regjering vil svare paa de oplysninger, som vi kan fremlægge om dette. Men man har ialfald lov til at si, at ialfald den tyske regjering hævder, at det er ikke dens mening at skyte de neutrale norske skibe ned.

Jeg vil slutte med det, jeg begyndte med, at jeg haaber, at den utvidelse av krigsomraadet, som nu er gjort, idet Italien ogsaa har sluttet sig til, ikke vil gjøre, at vor stilling skal bli nogen anden end den hittil har været - med andre ord, at Norge fremtidig som hittil helt ut vil kunne hævde sin neutralitet.

Kragtorp: Det glædet mig under den ærede utenriksministers foredrag at bli overtydet om, at hans mening var, at forholdet til Sverige vedblivende var godt, og at det hadde været uforandret godt like siden der fandt en tilnærmelse sted ihøst. Det var mig litt paafaldende at faa en saa uforbeholden tilstaaelse om dette, da det ikke er saa længe siden, vi her i stortinget fik litt anden opfatning av det forhold. Alle mine herrer vil forstaa, hvad jeg her sigter til. Jeg tviler jo ikke paa, at de meddelelser, vi dengang fik, var diktert av likesaa retskaffen overbevisning om det faktiske som de, utenriksministeren her har git os, og at det maa enten være manglende opplysning eller andre ting, som ingen kan gjøres ansvarlig for, som har bevirket, at vi dengang fik en anden opfatning av forholdet end den, vi idag har faat. Det er naturligvis for os alle en ublandet tilfredsstillelse, at vi har faat denne. Et godt forhold til Sverige er naturligvis i denne situation en stor betryggelse for os selv.

Dernæst fæstet jeg mig ved en opplysning, som den ærede utenriksminister gav, og det var, at den svenske konge ved en uttalelse i en tale hadde git anledning til nogen - jeg vil ikke si uro, men ialfald hadde git anledning til, at det blev optat til undersøkelse, hvad der egentlig kunde være ment med den. Det var, da han siger, at det er fare fremdeles - for Sverige og faren kan bli større. Det er altsaa farlig at bruke slike uttalelser, og er det farlig for en mand i den svenske konges stilling, saa er det naturligvis fare for enhver i offentlig stilling, selv om faren ikke er saa stor, og om uttalelsen ikke blir tillagt den vekt, som naar en suveræn kommer med den. Det var det, jeg vilde fæste oppmerksomheten ved. Jeg tror, vi her i landet er litt for raske til at slippe fra os slike uttalelser. Vi hører endog ofte, det blir sagt, at faren vil bli størst hos os, naar krigen slutter og fredsvilkaarene skal sættes op; for da kan vi risikere, at

de vil benytte os som skillemynt, naar de skal gjøre op sit mellemværende. Det er av de uttalelser, ingen skal komme med, undtagen man banker i bordet. Og her ser vi, at det der flømmer ute i aviser og mand og mand imellem, ja, jeg tror, det har været sagt her i Stortinget ogsaa. Det er naturligvis værre, jo høiere stilling vedkommende mand er i, som udtaler saadant; men det er saadanne uttalelser, som naturligvis ikke nogen nordmand i disse dage bør la sig undslippe hverken i aviser eller fra munden. Det var kun disse to ting, som jeg vilde fæste opmerksomheten ved.

Hagerup Bull: Utenriksministeren uttalte, at den forandrede situation, som er fremkommet derved, at Italien er kommet med blandt de krigførende magter, har medført, at det maa ventes, at Tyskland søker saa meget mere at faa en transit i størst mulig utstrækning over vort land. Det er visselig rigtig. Men naar dette er saa, saa maa man ogsaa vente, ikke blot at der fra tysk side søkes forceret en transit i størst mulig utstrækning, men at der fra den motsatte side - specielt fra Englands side - søkes lagt det størst mulige pres paa os for at hindre en saadan transit. Det er da visselig ikke tvilsomt, at vor stilling er blit vanskeligere og farligere som følge herav. Men der er vel ogsaa et andet spørsmal, som her kommer til at melde sig. Hittil har jo forholdet været det, at vore egne produkter har kunnet utføres til Tyskland, og at vi da til gjengjæld har kunnet faa endel av de produkter, som vi trønger, fra Tyskland. Dette er saavidt bekjendt passert hittil, uten at der fra de alliertes side - specielt fra Englands side - er lagt nogen avgjørende hindringer i veien derfor. Men naar nu forholdet har forandret sig saaledes, at Tyskland finder, at veien er avstengt saa at si paa alle andre kanter, da er det et spørsmal, om ikke den - man kan kalde det - blokade, som fra Storbritanniens side søkes etablert overfor Tyskland, ogsaa nu, da det er saa meget bedre utsigt til det, vil søkes gjennomført i den strengeste utstrækning, saa at der ogsaa blir gjort vanskeligheter overfor os med hensyn til eksporten av vore egne produkter til Tyskland. Det er aabenbart, at der er noksaa nærliggende midler for Storbritannien til at søke en saadan hindring gjennomført. Bl.a. er den maate, hvorpaa England i tilfælde vil strikte overholde eller lempe paa kuleksportforbudet overfor os, et middel, som kan være meget egnet til at øve tvang mot os. Jeg vet ikke, om utenriksministeren finder at kunne uttale sig herom; men jeg føler mig forvissat om, at baade indenfor almenheten i det hele og indenfor stortinget er det et punkt, hvorpaa man har og maa ha sin opmerksomhet rettet, og at der er en uro som det vilde være ønskelig at faa vite om er fuldt begrundet eller ikke. Hvis utenriksministeren ser sig istand til at uttale noget herom, vilde jeg og visselig mange med mig inden forsamlingen sætte pris paa at kunne faa en saadan uttalelse.

Bernhard Hanssen: Jeg tror, vi alle maa være utenriksministeren forbundne for at han holder os à jour med, hvad der foregaar i den store politik. Men jeg vil ikke undlate at bemerke at disse hemmelige møter, som stortinget nu ret som det er holder, de vækker nogen uro ute blandt folk. Og det er mig desuten sagt, at der er adskillig frygt for, hvad der foregaar i Sverige. Der siges, at der er adskillige ogsaa av stortingsmændene, som gaar omkring med noget for bekymrede ansigter og ryster paa hodet, naar de blir spurt. Naar jeg har spurt, hvorfra man har denne tro paa at faren skulde være mere overhængende nu end tidligere, saa har ophavet tildels været ført tilbake til de hemmelige stortingsmøter. Det vilde derfor være, tror jeg, heldig, om der fra utenriksdepartementet - eller paa anden maate ad officiel vei - kunde tilflyte pressen visse orienterende bemerkninger av beroligende art.

Jeg forlangte forresten ordet for at tale om noget andet. Det har vakt endel opmerksomhet i Norge, at Tyskland har behandlet vore trælstdampskibe strængere end de svenske og de danske. Vi har jo eksempler paa, at skibe, der har ført skaaren last og bord, uten videre har været torpedert og ødelagt, mens svenske skibe med lignende last har gaat fri. Jeg hadde for et par dage siden anledning til at konferere med fremstaaende svenske og danske mænd om dette forhold, og det blev mig sagt av et forhenværende medlem av det Staaffske ministerium, at Sverige hadde gaat ind paa at sende 10500 hester derfra direkte til Tyskland, uten at gaa veien om Danmark. Til gjengjæld hadde de faat denne lempning i sin trælstutførsel. Og formanden i den danske krigsforsikring, fhv. konseilpræsident Neergaard fortalte mig da, at da Sverige hadde opnaadd denne begunstning i sin trælstutførsel, saa gik han op til den tyske minister i Kjøbenhavn og efter endel forhandlinger havde man opnaadd det samme for danske trælstdampskibe, som for svenske. Jeg vilde gjerne spørre utenriksministeren om ikke vort norske utenriksstyre har gjort noget lignende, og om der har stillet sig vanskeligheter i veien for at opnaa for os de samme begunstigelser for skaaren trælstdampskibe, som svenskene har opnaadd? Det var nærmest det, som det kunde være interessant at spørre om.

Utenriksminister Ihlen: Repræsentanten Hagerup Bull kom ind paa spørsmålet angaaende utførselen av vore egne varer. Jeg har ved et par tidligere anledninger git stortingets medlemmer noksaa uttømmende oplysninger om det spørsmaal. Men naar det er nævnt her idag, saa skal jeg atter gjenta de samme oplysninger, og det er, at hittil har vi opretholdt det princip, at vi vil ha anledning til at utføre vore egne varer, hvorhen vi vil, og det er gaat bra hittil, vi har sat det igjennem. Der har været specielle vanskeligheter med kobber. Vi utfører nu det kobber, vi selv producerer, hvor vi vil; men den engelske minister har ikke en, men mange gange heftet sig ved dette

og sagt, at de norske fabrikker, som bruker kobber, de kjøper billig kobber fra Amerika, og saa sælger de norske kobberverker sin produktion til Tyskland for omtrent dobbelt pris. Vi har hittil opretholdt det princip; men om vi kan opretholde det meget længe, vet jeg ikke. Og jeg har ogsaa nævnt utførselen av svovlkis; den engelske og den franske minister har gang paa gang været hos mig og villet, at vi skulde stoppe den. Som nævnt i stortinget før, saa er vor normale eksport 3500 tons om maaneden. Den steg i februar til 25000 tons og i mars til 28000 tons. Og nu, da tilførselen av svovl til Tyskland baade fra Italien og Spanien er stoppet, er det vel sandsynlig, at vi sent eller tidlig kommer til at faa et saadant paatryk, at vi maa, om ikke stoppe saa ialfald indskrænke denne eksport; men det er naturligvis noget, vi maa kjæmpe mot til det yderste. Det er jo en principalsak, at vi ønsker at faa utføre vore egne varer; for gir vi os pa den slags varer, saa blir vi kanskje nødt til at gi os ogsaa paa andre slags varer. Men jeg ser desværre den dag komme, da vi maa gi os paa noget av dette, idet, som her er pekt paa, England har den sterke magt med hensyn til kultilførselen til landet.

Saa nævnte den ærede representant hr. Hagerup Bull behandlingen av trællast. Ja, det, som officielt foreligger fra Tysklands side, det er, at trællast, ikke bare props, men ogsaa skaaren og høvlet trællast er krigskontrabande. Der foreligger ikke andet officielt. Men svenskerne har faat et slags løfte om, at der skal fra Tysklands side bli seet gjennom fingre med svenske skibe. De har, som hr. Bernhard Hanssen sa, forpligtet sig bl.a. til at levere 10 000 hester, det vet vi; men jeg har grund til at tro, at det ogsaa er forskjellige andre ting, de har gaat ind paa, men hvad det er, har det ikke været mig mulig at faa rede paa. Vis-a-vis Danmark vet jeg ikke andet, end at den norske og den danske regjering staar paa samme maate og paa samme standpunkt. Den danske regjering har gjennom sin minister i Berlin henvendt sig til den tyske regjering og faat en erklæring, og den samme erklæring har minister Ditten faat for Norges vedkommende. Den danske utenriksminister og den danske krigsforsikring fandt den erklæring saavidt fyldestgjørende, at de nu tar assurance paa danske skibe som farer med trællast fra Østersjøen. Det norske utenriksdepartement fandt ikke erklæringen tilfredsstillende, uagtet det var den samme erklæring, som danskerne fik, og vi staar paa det standpunkt, at vi sier, at foreløbig er det ikke rimelig at gaa fra Østersjøen med trællast. Jeg synes, det er fornuftigst, klokest at se tiden an, hvorledes det utvikler sig med de danske skibes trællast, og i det hele tat ikke forhaste sig med det spørsmaal. Jeg tror, vi maa se tiden litt an, hvorledes det gaar.

Michelet: Det var blot et enkelt spørsmaal, jeg gjerne vilde faa lov til at stille, og det er det, om den norske regjering har nogensomhelst grund til at anta eller formode eller nære mistanke om, at vore telegrafkabler

virkelig skulde være skaaret over av nogen krigførende magt, saaledes som det tildels har været antydnet.

Utenriksminister Ihlen: Jeg kan paa det spørsmål svare at saavidt den norske regjering vet, er det ikke nogen fiendtlig magt, som har gjort det. Det er almindelig brudd paa telegrafkablerne, saavidt jeg vet.

Michelet: Da vil jeg virkelig henstille, at det kunde komme til offentlighetens kundskap, at regjeringen anskuer saken paa den maate.

Bernhard Hanssen: Jeg støtter den henstillen.

Hagerup: Naar jeg har forlangt ordet, er det en speciel ting, jeg vil faa lov at berøre. Det kan nemlig ikke negtes, at man sammesteds træffer adskillig uro og nervøsitet i forbindelse med den nuværende situation, en større nervøsitet, end vi stortingsmænd kan forstaa er begrundet. Da jeg kom hjem til pinse, var det ikke sjelden at faa spørsmål om baade dit og dat vedkommende situationen, og naar jeg spurte, hvordan de kunde spørre saadan, kunde der oplyses om ting, som jeg vil faa nævne her, fordi jeg mener, det er ting, som myndighetene bør søke at undgaa. I midten av forrige uke blev der saaledes ringt i telefonen midt paa natten ved 2-tiden, saavidt jeg har forstaaet, fra brigadkontoret i Trondhjem til regimentskontoret eller en bataljonschef paa Stenkjær. De kom imidlertid ikke frem dit; men paa en mellemstation nær ved Stenkjær vaagnet telefonistinden rent tilfældig ved at høre, at der var nogen i telefonen. Hun gaar da bort til telefonen, og saa er der spørsmål om at faa fat i Stenkjær. Det lykkedes ikke, og hun maatte da ut midt paa natten paa gaarden ene for at faa fat i ekspres indover til Stenkjær med en speciel besked til en av bataljonschefene om at møte paa brigadkontoret med første tog om morgenen. Efter mange viderværdigheter kom ordren chefen i hænde, og vedkommende bataljonschef reiste til Trondhjem og kom tilbake pr. omgaaende tog og strøk straks til grænsen. Naar man saa vet, at Stortinget nylig før hadde et møte for lukkede dører, og man tænker paa den situation, som nu i det sidste har været ute i Europa, kan man skjønne, at dette maa opskake sindene. Jeg mener derfor, at den slags ting som jeg her har nævnt, bør man helst søke at undgaa naar det ikke er nødvendig. Jeg har indtryk av, at det er fra militært hold, at dette er gjort; og at det er gjort paa en alt andet end heldig maate tror jeg skal indrømmes. Naar man skal søke at holde sindene i likevegt paa begge sider av Kjølen, som naturligvis er opgaven under denne situation, finder jeg ialfald det riktig, at de militære først og fremst plikter at være saa forsigtige som bare mulig, og jeg tror, man ogsaa kan si, at de militære først og fremst har opfordring til at vise forsigtighet her og ikke allarmere i utide. Men det lar sig vel vanskelig si at den

forsigtighet, som her bør vises, er iagttat i nærværende tilfælde. Jeg vil ha pekt paa dette, for jeg tror, det er rigtig, at forsvarsministeren er opmerksom paa en saadan ting. Jeg tror, det er meget uheldig, at man unødigt opskaker gemytterne paa en saadan maate, som her skedd.

Ameln: Det var et par ord, jeg hadde lyst til at si om de krigførende magters stilling til vor handelsflaate, som allerede har været berørt av et par talere. Jeg tror, det vilde være heldig, om man kunde faa en redegjørelse for de principper, som befølges av de utenlandske magter. De to store torpedoulykker, som formentlig skyldes tyske torpedoer, og som er voldt os i Nordsjøen, er foranlediget ved, at England har tvunget disse skibe til at vælge en sydligere kurs. Det er nemlig ikke skibe, som gaar mellem England og Norge, men mellem Amerika og Norge, som er blit torpedert, og det forekommer mig, at de tyske undervandsbaaters instruktioner maa være adskillig mangelfulde, naar de fortrinsvis kan beskjæftige sig med norske skibe, som gaar fra Amerika til Norge. Naar man samtidig henser til, at den engelske Wilson-linje praktisk talt uten forulempning har gaat den hele tid, er paa den ene side Tysklands holdning merkelig; men jeg mener ogsaa, at man maa faa en sterk basis i forhold til England i den omstændighet, at det er England, som foranlediger, at disse skibe kommer op i ulykke. Engelskmændene tvinger dem ind i engelske havne, og utenfor disse havne blir de saa ødelagt av tyskerne, idet engelskmændene ikke kan sikre dem tilbakereisen fra de engelske havne. Jeg tror, det er en nok saa viktig side av saken. Det har jo i den sidste tid dreiet sig om mange millioner for vort land, naar man tæller sammen de tap, man har hat baade av skib og værdier. Og det har jo vist sig, at man baade for skib og ladninger har sat assurancepræmien op. Det vilde da være meget heldig, om man her kunde faa en redegjørelse for, hvilke principper der befølges. Det er i det hele tat beklagelig, at den engelske visitationsret endnu ikke er kommet ind i ordnede former. Alle, som man konfererer med - varekrigsforsikringen har hat sin direktør derhenne - fortæller, at det ikke gaar efter faste regler, men efter et nok saa godtykkelig skjøn av den tilfældige autoritet, som faar befatning med saken. Er man da heldig, gaar det hele letvindt i orden, men er man uheldig, faar det hele ligge. Jeg tror, det vilde være heldig, om man nu kunde faa en uttalelse fra disse to magter om disse ting. Og det var jo meget heldig, om man samtidig kunde saa at si, holde begge de krigførende magter varme om disse ting, saa de ikke fik indtryk av, at man kun er misfornøiet til den ene side.

Præsidenten: Det er fraa fleire kantar av landet lagt merke til, at disse møte for stengde dører varer lenge, og paa det byggjer ein laustidender, som gjeng utover. Eg trur, det var betre, um disse møte var so stutte, som raad er; daa vilde dei verta mindre lagt merke til. Eg vil

difor beda deim, som vil hava ordet, um ikkje aa koma med uturvande tale.

Svendsbøe: Jeg vil ikke indlate mig paa de store utenrikske forhold; men da jeg ser, at forsvarsministeren er tilstede, vil jeg tillate mig at spørge, hvad slags instruktioner i sin almindelighet, nøitralitetsvagten har faat; for gjennem pressen gis der idag - eller kanskje det var igaar - opplysninger om, at vaktene paa nessene skyter paa egne folk. Hvorledes dette kan gaa til, er noksaa gaadefuldt for os civile folk. Der seiler motorbaater i sin fredelige fart, og saa beskytes de fra nessene av enkelte vagtposter. Kan det være mulig, at instruksjonen er saa mangelfuld? - Eller hvad slags idiotisme er det, man her opfører? Desværre har man militærhistorier, ret som det er, her i dette land. Vi er endnu ikke kaldt til noget større alvor; men skandaler synes at opstaa nu og da. Personlig er jeg av den mening, at den nøitralitetsvagt, vi har omkring paa nessene, er en underlig vagt. Efter min mening er det marinens folk, som skulde ha vagten. Det er jo sagt, at man fra land engang i høst har skutt paa vore egne torpedobaater. Jeg tror ikke, det har været nævnt her i salen før; men det er sagt, at det er skedd nede ved Kristiansand. Nu skyter man jo ved Bergen paa egne folk, paa fredelige reisende. Hvis ikke forsvarsministeren gir bestemte direktiver i denne henseende, kan der ikke ventes andet end, at saadant indtræffer. Det sies ogsaa, at passagerskib, som nøitralitetsvagten burte kjende, hindres og maa gjøre vendereise baade i det ene og det andet sund. Man maatte kunne gaa ut fra, at nøitralitetsvagtens befalingsmænd hadde saapas omløp i hodet, at de ikke hindret saadanne skib. Jeg henstiller indstændig til forsvarsministeren at fri os fra, at saadant gjentar sig. Det ser ikke ut til, at det er militære, som optrær paa saadanne maater, men folk med yderst liden forstaaelse, - en rent idiotisk adfærd.

Castberg: Jeg har et par ganske korte og enkle spørsmåal, som jeg vil be utenriksministeren velvillig at svare paa. Det første gjælder det forhold, utenriksministeren dvælte ved, med hensyn til de sidste torpederinger av norske skib. Han nævnte, at der fra tysk side var blit gjort gjældende, at hvis disse nøitrale skib tilstrækkelig tydelig tilkjendegav sin nøitralitet, dels da formentlig i farver, og dels - som det uttrykkelig blev nævnt - ved at iagttatte det fornødne med hensyn til belysning, vilde ikke saadanne uheld, som det blev betegnet som, ske. Mit spørsmåal er da, om der fra administrationens side er indskjærpet - eller, om det ikke er gjort, om det ikke kunde ha sin nytte, at der blev indskjærpet samtlige redere i landet - ved cirkulære eller paa anden maate - nøiagtige og strenge instruksjoner om, hvorledes der skulde fremgaa i saa henseende.

Det andet spørsmål er følgende. Det hænger sammen med utenriksministerens sterke fremhæven av det gode forhold til Sverige, som ogsaa jeg fæstet mig ved med tilfredshet - ogsaa henset til de antydninger i motsat retning, som man tidligere fra andet hold har hørt her i møte for lukkede dører. Jeg vil gjerne spørge utenriksministeren likefrem: Er der nogetsomhelst, som gir grund til, at der næres mistanke om, at der ikke fuldt oprigtig næres helt ut velvillige og venskabelige følelser fra Sveriges side overfor os, for øieblikket? Er der noget, som tyder paa, at vi maa staa mistænkssomme i forholdet til Sverige? Jeg spør saa likefrem, fordi dette er et møte for lukkede dører, og fordi utenriksministeren allerede saa sterkt er kommet ind paa dette emne.

Utenriksminister Ihlen: Likeoverfor de to spørsmål, som er nævnt av hr. Castberg, vil jeg opplyse følgende: Allerede for flere maaneder siden er efter utenriksdepartementets foranstaltning av sjøfartsdirektøren sendt paalæg til vore redere om, at de skal bemale sine skibe paa den og den maate, og hvis man gaar ned paa bryggerne, vil man vist se, at naar det er norske skibe, er flagget malt tydelig og klart paa siden. Og rederne er ogsaa anmodet om at sørge for belysning, saa flagget og navnet skal lyse. Og navnet skal males med store bogstaver. Fra sjøfartsdirektørens side er der gjort det, som gjøres kan, og ikke andet end jeg vet har vore redere fuldt etterkommet de paalæg de har faat. Jeg har ikke hørt om noget tilfælde, hvor det ikke er gjort.

Saa var det det andet spørsmål med hensyn til Sverige. Dertil vil jeg like ut si, at der foreligger intetsomhelst - intet skridt og ingen uttalelse - fra svensk side, som paa nogen maate kan tyde paa, at Sverige vil gaa væk fra den neutrale stilling, Sverige hittil har indtatt. Der foreligger absolut intet i den retning, saa jeg mener, vi med fuld tillid kan gaa ut fra, at Sverige fremdeles vil hævde sin neutralitet paa samme maate som Norge, og at vi fremdeles kan arbeide paa god fot i fremtiden. Der foreligger absolut intet, som kan tyde i nogensomhelst anden retning.

Præsidenten: No er denne debatten (Buen: Hr. præsident) slutt. Repræsentanten fall præsidenten i talen, og det maa ikkje gaa for seg. Men for ein gongs skuld gjev præsidenten repræsentanten ordet. Præsidenten hadde byrja med aa segja, at debatten var slutt, men repræsentanten fall præsidenten i talen. Repræsentantane kann melda seg i tide, naar dei vil hava ordet, men repræsentanten kann som sagt, faa ordet no.

Buen: Naar jeg ventet saalænge, var det, fordi jeg ikke vilde forstyrre debatten om de spørsmål, som forelaa, for ikke at gjøre debatten ugrei.

Jeg vil bare faa uttale min tilslutning til de uttalelser, som fremkom fra herrerne Kragtorp og Hagerup.

Og jeg ventet med dette, fordi jeg ventet den ærede forsvarsminister vilde kommet med uttalelser i anledning av de ting, hr. Hagerup fremkom med. Det vilde ha sin interesse, for det er jo slik, at alt, man hører om disse ting vækker nervøsitet ute blandt folket og jo mindre av det, jo bedre for os alle. Og naar hr. Hagerup opplyser, at en høierestaaende militær paa den maate blir allarmeret 2 gange om natten og derefter sporenstreks reiser mot grænsen, som man sier, saa kunde vi jo ha interesse av at høre, om forsvarsministeren kjender noget til operationer der borte paa grænsen, som kunde foranledige noget av den art. Jeg forutsætter, at det ikke er tilfælde, men et lite ord i den retning kunde man dog faa i dette møte for lukkede døre.

Statsraad Holtfodt: Det var ikke min mening at ta ordet i anledning av de bemerkninger, som er kommet tidligere, men naar jeg paany blir provoceret, skal jeg faa lov til at si et par ord for det første i anledning av hr. Svendsbøes uttalelse om, at det maatte bli slut paa alle disse militære skandaler her i landet og paa den idioti, som blir utvist fra forskjellig hold. Jeg er den første til at beklage det, som er indtruffet ved Bergen likeoverfor statsminister Michelsens motorbaat, men jeg tror, at hr. Svendsbøe, som er militær, ogsaa burde være blandt de sidste som fældte en dom, forinden han hadde noget at bygge sin dom paa. Jeg har intet materiale for øieblikket saaledes, at jeg kan redegjøre overfor stortinget for de faktiske ting, som laa til grund for dette uheld, men saa meget vil jeg si, at naar jeg sammenligner de begivenheter, de uheld, som er indtruffet her i landet i den lange tid, som krigen nu har varet og man tar hensyn til den store troppestyrke, som har været indkaldt, og sammenligner dem med de opplysninger om lignende ting, som foreligger fra hvilket som helst andet land - ogsaa fra de neutrale - saa tror jeg, de uheld som er skeet her vil regnes for at være forsvindende faa. Det er jo selvsagt, at med det vagthold, som nu øves langs vor utstrakte kyst, og som er det mest omfattende vagthold vi har hat her i landet, vil der kunne være enkelte av soldaterne, som er overnervøse eller slappe i sin tjeneste. Det kan desværre ikke undgaaes ved en arme, hvor vi ved vagthold er nødt til at bruke avdelinger, som kanskje ikke har været inde til militærtjeneste paa 12 - 15 aar. Der er hændt ett uheld før nede ved Kristianssand, hvor en baat ikke lystret vagten, og som følge derav blev der skudt et varselsskud. Angaaende de to tilfælder, - og det er de to eneste jeg kjender til - er der selvfølgelig straks iverksat den omhyggeligste undersøkelse, og alle instruksjoner er gjennomgaaet av kommanderende general og generalstaben for at gjøre alt, vi kan for at hindre enhver gjentagelse, men at der blandt saa mange tusen mand, som nu har været inde, kan foregaa et tilfælde, hvor en soldat av en eller anden grund har overtraadt sin plikt

eller ikke forstaat sin plikt, det tror jeg ligger utenfor enhver forsvarsministers evne helt at hindre.

Med hensyn til passagerskibene saa er det slik, at netop passagerskibenes passage gjennom bevogtningslinjen, altsaa de civile fartøiers passage ut og ind fra vore krigshavne, og den maate hvorpaa de oppfatter sine plikter likeoverfor den av statsmyndighetene anordnede bevogtning, har i høi grad vanskeliggjort bevogtningens effektivitet. Den har paaført landet meget betydelige utgifter derved, at vi har maattet leie en hel del ekstra bevogtningsfartøier for at sikre os mot indpassage til vore krigshavne, utenat bevogtningsfartøierne opdager det eller kan hindre det, og en hel del fartøier blir naturligvis, fordi krigen trækker saa længe ut, og de gaar i fast rute, tilslut saa blaseret, at de ikke finder at ville bøie sig længer for de bevogtningsanordninger, som er utfærdiget av de militære myndigheter, og gaar derfor igjennem bevogtningslinjerne uten at stoppe.

Med hensyn til hvad der er hændt i det Trondhjemske saa er det første gang jeg hører dette idag, som her hr. Hagerup nævnte, og jeg tør ikke uttale mig om, hvad det kan skrive sig fra. At der er kommet en militær ordre fra en av bataljonscheferne, og at der ringes op ved en telefonstation om natten, det kan nok hände, men hvad det skriver sig fra, tør jeg ikke uttale noget om. At der skulde opstaa nogen alarmering av den grund, maa da i saa fald være, fordi der ogsaa der kanskje har været lidt friktion i den ordremekanisme, som bør herske, og som selvfølgelig gaar ut paa, at der ikke skal ske nogen alarmering og unødvendig alarmering av befolkningen paa noget omraade. Jeg tror, at man vil medgi, at hvis der ikke har været gjort for lidet av denne ting, saa har der ikke været gjort for meget av at alarmere befolkningen i militær henseende fra forsvarsdepartementets og de militære myndigheters side. Jeg tror, at man trykt kan si, at der den hele tid har været utvist den aller største forsigtighet. Da jeg imidlertid har set en lignende uttalelse i trondhjemske aviser som den, der kom fra hr. Hagerup idag, at man kan føre tilbake en del av nervøsiteten nordenfjelds til de militære, saa har jeg oversendt dette til kommanderende general med paalæg om at træffe alle de forføininger, han kan, for at hindre, at de militære forføininger, som træffes her i landet, skal gi anledning til nogen uberettiget uro.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg ønsker bare at si nogen faa ord i anledning av en uttalelse, som kom fra hr. Kragtorp, og bakefter blev understreket av hr. Buen, den antagelse nemlig, at der er et motsætningsforhold mellem den opfatning, som har faaet sit uttryk i utenriksministerens meddelelse idag, og det, som fik sit uttryk under behandlingen av det ekstraordinære forsvarsbudget fra regjeringsbanken. Dette maa bero paa en misforstaaelse. Uttalelserne idag gaar jo ut paa det, som vi ogsaa har vidst før og har glædet os over, at fra de

krigførende magter har vi faaet forsikring om, at de vil respektere vor nøitralitet, saa sandt vi gjør hvad der er vor pligt til at opretholde den, hvilket vi har gjort; men det utelukker da ikke, at vi for eventuelt at kunne forsvare landets selvstændighet maa ta alle de forholdsregler, som i den anledning vore militære autoriteter finder nødvendig. Den verdensbrand som raser rundt i hele Europa breder sig jo, og hvad ende den til ta, er der intet menneske som vet, og at man da under de omstændigheter her i landet gjør, hvad man formaar for i et givet tilfælde at kunne hævde vor nøitralitet, hævde vor selvstændighet, forekommer mig ialfald er vor ubetingede pligt. Der er intet nyt kommet til siden det ekstraordinære forsvarsbudget blev behandlet og indtil denne dag, det er en ny forsikring vi har faaet fra de krigførende magter, det er ikke noget andet, og den kan vi glæde os over, men vi kan ikke dermed stole helt og fuldt ut paa, at ikke hændelserne eller at ikke historien kan utvikle sig derhen, at vort land kan komme i fare. Forøvrigt er jeg enig i den betragtning, at man skal ikke leke med varmen, og man skal allerminst offentlig men heller ikke mand og mand imellem skrømme hinnanden op med fantasier om, hvorledes stillingen kan bli. Man skal holde hodet koldt, men samtidig faar man ogsaa holde vaabnerne beredt.

Kragtorp: Den ærede statsminister har øiensynlig ikke forstaat, hvad jeg sigtet til; jeg nævnte ikke ordet ved sit rette navn. Hadde han været tilstede, da vi behandlet det ekstraordinære forsvarsbudget, tror jeg nok, at den ærede statsminister vilde ha faat det samme indtryk som jeg, og som jeg vet, at flere medlemmer av denne forsamling fik: at den ærede forsvarsminister ansaa ikke vor østlige nabo for at være paalidelig. Det indtryk fik ialfald jeg, og jeg vet flere med mig. Det var en av de ting, som blev drat kraftigst frem ved flere av de spørsmal, som den gang fandt sin avgjørelse. Det glæder mig derfor, at den ærede utenriksminister idag har sagt, at der intet er forefaldt offentlig, hverken i ord eller i aviserne eller paa anden maate, som gir indtryk av andet, end at forholdet er det bedste. Jeg har notert mig det med glæde, og jeg er sikker paa, at flere av Stortingets medlemmer har gjort det; men det indtryk, vi den gang fik, var et andet, og det var altsaa galt.

Præsidenten: Hermed er denne debatt slutta.

Protokollen blev derefter oplæst. Det protokollerte foranlediget ingen bemerkning.

Præsidenten: Vil nokon hava ordet, fyrr møtet for stengde dører sluttar?

Ustvedt: Jeg er enig i, at disse møter for lukkede døre bør holdes saa sjelden som mulig, og at de bør gjøres saa

korte som mulig nu for tiden, netop fordi det vækker ængstelse. Men der er et spørsmåal, jeg vil faa lov til at stille til regjeringen, siden dette møte holdes idag. Det er et spørsmåal, som rettest hører hjemme for aapne døre, men netop paa grund av situationen har jeg antat, at det rigtigste var at stille det her idag. Det er: hvordan staar vi nu finansielt, og har regjeringen optat arbeidet med et nyt statslaan? For nogen dage siden reiste repræsentanten Ameln det spørsmåal, om vi ikke skulde faa en komite for at forberede vor finansielle krigsberedskap. Chefen for socialdepartementet svarte den gang, at man var opmærksom paa det, men at man ikke antok, det var paakrævet, før krisen var forbi. Det forekommer imidlertid mig og vistnok mange med mig, at situationen er slik, at vi nok kan trænge at tænke paa vor finansielle krigsberedskap, længe før krisen er forbi, og vi har jo ogsaa set av statsbudgetpropositionen, at vor økonomiske stilling er ikke særlig god. Ifjor sommer fik regjeringen bemyndigelse til at ta op laan paa 60 millioner. Nu er der sukcessivet optat laan paa 42 millioner, saa at der staar til rest paa bemyndigelsen kun omkring 18 millioner, og det kan vel ikke forslaa langt, for som vi vet, budgettet vil jo bli gjort op med et betydelig underskud, og spørsmålet er da: hvordan staar vi rustet til at klare os utover sommeren og høsten? Det er jo saa, at den nuværende regjering har ikke altid været heldig med sine laaneoperationer, og jeg vil derfor benytte anledningen til nu i dette møte at henstille til regjeringen, at den saa snart som mulig søker bemyndigelse av Stortinget til at opta statslaan, slik at man kan være forberedt til at kunne benytte situationen. Man har set, at Norges Bank har nedsat diskontoen, og efter hvad der meddeles, er der ikke ubetydelige kontante midler tilstede, slik at det formentlig nu skulde være en situation, som det skulde egne sig til at opta laan i. Derfor har jeg villet nævne dette, og jeg vil spørre regjeringen, om den kan gi Stortinget nogen meddelelse om, hvordan det staar for tiden med statskassens kontante beholdning, hvordan vor utsigt er finansielt set, og om regjeringen har under overveielse at søke optat nyt statslaan, i det hele hvordan vor finansielle stilling er. Der er jo ikke for Stortinget fremlagt siden statsbudgetpropositionen nogen meddelelse om vor finansielle stilling, og jeg mener derfor, at Stortinget har krav paa, likesom det faar andre meddelelser, at faa en redegjørelse for, hvordan vore økonomiske utsigter er for den nærmeste fremtid.

Præsidenten: So framt regjeringi vil svara paa dette, vil eg beda um Stortinget si fullmagt til, at denne saki kann verta fyrehavd i dette møtet. Elles skulde vel ein slik interpellation helst meldast. Men eg er samd med motionæren i, at naar det no ein gong er møte for stengde dører, so er det mest praktisk, at denne saki vert umtala med det same. So framt ingen segjer imot, gjev eg ordet til statsministeren.

Statsminister Gunnar Knudsen: Det er mig først i dette møte meddelt, at et saadant spørsmål vilde bli reist av den ærede repræsentant, og jeg har derfor ikke de tal ved haanden, som vil være nødvendige for at kunne gi en redegjørelse i detalj for det spørsmål, han rettet til mig; finansministeren var desuten ikke kommet tilstede. Men jeg kan gi den opplysning, som vel er det, som tilsigtes, nemlig at det er regjeringens hensigt i den nærmeste fremtid at indlede forhandlinger om eller ta under overveielse, paa hvad maate man skal ta op et nyt statslaan. Nu da diskontoen er faldt er situationen for optagelse av et nyt laan gunstigere, end den hittil har været. Forøvrig kan jeg opplyse, at den finansielle stilling er saadan, at statskassen gaar, som jeg har sagt før her i forsamlingen, med daglig underskud, om det end er saa, at den finansielle stilling er meget bedre, end den saa ut til at bli i høst. De ekstraordinære utgifter gjør imidlertid, at vi trækker paa statskassens beholdning hver eneste dag; men vi har hittil hat de nødvendige midler til at dække utgifterne og har det endnu en tid utover. Men det laan, som blev optat i vinter, blir utbetalt i maanedlige rater paa 2 millioner og blir ikke helt utbetalt statskassen før i november maaned; derfor har man ikke faat det fulde utbytte av det sidste statslaan. Man mener derfor, at stillingen nu er saadan, at man maa tænke paa i den nærmeste fremtid at opta et nyt statslaan.

Hvad angaar spørsmålet om nedsættelse av en slags krigs-finanskommission saaledes som der har været gjort i Sverige, saa skal jeg opplyse, at det vistnok beror paa en misforstaaelse, naar det har været uttalt, at man hadde tænkt paa, "naar krigen var forbi", at ta op et saadant spørsmål til behandling. Det er ikke tilfældet. Det er tat op til behandling. Hvad resultatet derav blir, kan jeg naturligvis ikke uttale mig om, men foreløbig er spørsmålet oversendt provianteringskommissionen til behandling, og derefter vil det bli oversendt til finansdepartementet, under hvem det spørsmål vel nærmest ligger. Noget andet og mere kan jeg paa dette tidspunkt ikke uttale om denne sak.

Hagerup Bull: Statsministeren uttalte, at man hadde under overveielse i den nærmeste fremtid at opta et statslaan. Hvis jeg ikke har misforstaat stillingen, saa er den saadan, at de midler, man har til raadighet, under alle omstændigheter er utilstrækkelige til, at man kan hjelpe sig lang tid fremover. Og jeg vil da henstille, at man ikke gjør overveielserne om optagelse av et laan for langvarige, men at man hurtig fatter sin beslutning. Jeg tror ikke, at der er nogen utsigt til at kunne faa optat laan utenfor landet paa rimelige vilkaar, og hvis man er henvist til det indenlandske marked for at faa et laan paa nogenlunde rimelige vilkaar, saa maa man vist ikke gjøre sig for store forventninger om, at det vil bli let.

Møte for lukkede dører, Stortinget 27. mai 1915

Konkurransen her er stor; der har foregaat, og der foregaar daglig store emissioner, og om end laanemarkedet ser ut til at være noksaa rikelig, saa er det delvis tilsyneladende - det kan man med trygghet sige. Jeg tror ikke det vil falde saa let. Men under alle omstændigheter mener jeg, at situationen nu er forholdsvis gunstig, fordi man har faat den nylig indtraadte diskontonesættelse; men lar man nogen tid hengaa efter det, vil visselig resultatet bli, at en del av de midler, som man kunde være tilbøielig til at søke at anbringe i statslaan, vil bli placert paa anden maate. Derfor vil jeg gjerne faa lov til at henstille til regjeringen, at den gjør sine overveielser saa korte som mulig, - at man snart ser realisert en beslutning om at faa optat laan.

Statsminister Gunnar Knudsen: Saavidt jeg kan forstaa, er der ikke nogen uenighet mellem repræsentanten og mig. Jeg brukte kanskje et litt forsiktig uttrykk; jeg sa "i den nærmeste fremtid", og repræsentanten sa "uten opphold". Jeg ser ikke nogen større forskjell i det. Regjeringen skal ha et møte nu iaften om saken, og vi hadde et møte før pinse, saa det synes jo at tyde paa, at regjeringen har saken under overveielse.

Hagerup Bull: Det var netop det ubestemte uttrykk at ta det "under overveielse", som gjorde mig litt urolig, og da jeg kjender fortiden med hensyn til regjeringens laanetransaksjoner, var jeg bange.

Præsidenten: Med dette er dette ordskiftet til ende.

Forhandlingsprotokollen blev derefter oplæst. Det protokollerte foranlediget ingen bemerkning.

Præsidenten: So er det spursmaalet um aa gjera offentlig desse fyrehavingar. Præsidenten raader til, at dei til so lenge ikkje vert gjorde offentlege.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Møtet for lukkede dører hævet kl. 18.55.